NEW TRENDS IN SOCIAL SCIENCES-V

SOSYAL BİLİMLERDE YENİ YÖNELİMLER-V

Editors / Editörler
Abidin TEMİZER & Yaşar BAYTAL

Cetinje 2018

Institut za GEOGRAFIJU

NEW TRENDS IN SOCIAL SCIENCES-V

SOSYAL BİLİMLERDE YENİ YÖNELİMLER-V

Editors / Editörler
Abidin TEMİZER & Yaşar BAYTAL

Print

Institut za GEOGRAFIJU

Podgorica, Montenegro

Editors
Assoc. Prof. Ph.D. Abidin TEMİZER & Asst. Prof. Ph.D.Yaşar BAYTAL

First Edition •© September 2018 /Podgorica

ISBN • 978-9940-745-02-8

web:

http://www.ucg.ac.me/objava/podorg/19/1/poz/info

Print

Institut za GEOGRAFIJU

Podgorica, Montenegro

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Ön Söz / Preface -VII-

Bilim ve Hakem Kurulu / Science and Referee Board –IX-

Dil ve Edebiyat / *Language and Literature*

Hacı YILMAZ / *Arapça Eğitiminde Gramerin Yeri ve Önemi* **-1-**

Hacı YILMAZ / Arapça Çevirinin Kılcal Damarları **-13-**

Gültekin BORAN / Similes and Vocabulary Teaching **-21-**

Mehmet AÇA / Dedem Korkut'un Dört Kadını İle Balıkesir'in Üç Kadını Bağlamında Kadının Toplumsal Cinsiyet Kimliği **-33-**

Mehmet Ali YOLCU / Türk Folklorunda Saçların Saklanmasına Yönelik Uygulamalar Üzerine **-39-**

Murat ATEŞ */ Ziya Gökalp'in Çocuk Edebiyatı İle İlgili Eserlerinde Öne Çıkan Kavramlar* **-45-**

Mustafa AÇA / *Geniş Aile Folklorunda Kuşaklar Arası Rekabetin Geleneksel Görünümlerine Balıkesir'den Bir Örnek: "Babamın Yanında Çocuğumu Sevmem***" -69-**

Nazire AKBULUT / *Otobiyografilerde Aynı Döneme Ait Anılara Toplumsal Cinsiyet Açısından Yaklaşım* **-81-**

Nazire AKBULUT / *Wolfgang Borchert'in Kısa Öykülerinde Anne İmgesi* **-105-**

Nejla YILDIRIM / *A.S. Puşkin'in "Çingeneler" Adlı Poemasının Işığında Çingenelerin Dünyasına Bir Bakış* **-131-**

Eğitim Bilimleri / *Educational Science*

Fatma KARAMAN / *Yabancı Dil Olarak Almanca Dersinde Materyal Tasarımı* **-143-**

Fatma KARAMAN *Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar* **-157-**

Nuray ZAN / *14- 15 Yaş Grubunda Olan Bireylerin "Güvenilir Gıda" İle İlgili Bilgi Düzeyleri* **-169-**

Volkan BAŞTÜR - Gökhan YAĞIZ / *13-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Cebirsel Sözel Problemleri Denklem Kurma Yoluyla Çözme Becerilerinin İncelenmesi* **-193-**

Güzel Sanatlar / *Fine Arts*

Hülya KAYNAR - Emine TONUS / *Ulaş İlçesi Eskikarahisar Köyü ve Gümüşpınar Camiinde Bulunan Düz Dokumalarının Teknik ve Desen Analizi* **-207-**

Işıl ÖZÇAM / *Tasarım Öğrencilerinin Kimlik Tanımı Oluşturma Sürecinde Metaforların Kullanımı* **-243-**

Yeliz SELVİ - Binnaz KOCA / *Türk Çağdaş Sanatında Alışılagelmemiş Portreler* **-257-**

İktisat / *Economy*

Hakan ÖNER / *An Empirical Analysis for the Effect of Cpi Main Expenditure Groups on Cpi Inflation Rate* **-273-**

Yeliz YEŞİL / *Kobi'lerde Çalışanların İnsan Kaynakları Eğitim Sürecine Yaklaşımlarının İncelenmesi: Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nde Bir Araştırma* **-285-**

Bülent ARPAT - Yeliz YEŞİL / *Ön Lisans İş Sağlığı ve Güvenliği Öğrencilerinin Mesleklerini Tercih Etmedeki Nedenlerin İncelenmesi: Honaz MYO Örneği* **-299-**

İnci ERDOĞAN TARAKÇI - Bora GÖKTAŞ / *Yaşam Tarzlarının Satın Alma Kararları Üzerindeki Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması* **-325-**

Bora GÖKTAŞ - Volkan GÜL / *Türkiye'de Tüketicilerin Yağ Alışkanlıkları ve Satın Aldıkları Markalara Yönelik Düşünceler* **-359-**

Tuna ŞENER - Elif Betül YALÇI - Agah Sinan ÜNSAR / *İş Etiği Kavramının Stratejik Önemi ve İktisadi İşletmelerde Uygulanabilirliği* **-383-**

Psikoloji/ *Psychology*

Muzaffer ŞAHİN / *Lisedeki Öğrencilerin Başarı Beklenti Ekonomik Düzey ve Çevrelerine Göre Psikoaktif Maddeleri Kullanım Yönünden Karşılaştırılması* ***-397-***

Özlem COŞKUN - Recep AKDUR / *İki İşyerinde İşe Devamsızlık ve Kendini İşe Verememede Etkili Faktörlerin Değerlendirilmesi* ***-415-***

Sağlık ve Spor / *Health and Sport*

Özgür ÖZDEMİR / *Kardiyak Rehabilitasyon ve Egzersiz İlişkisi: 3-4. Fazda Direnç Antrenmanlarının Etkisi* ***-451-***

Özgür ÖZDEMİR / *Yaşlanma Sürecinde Fonksiyonel Kayiplarin Düzeltilmesi Için Bedensel Etkinlikler Ve Fitnes Aliştirmalari: Örnek Antrenman Planlari, Fonksiyonel Test Ve Anket Uygulamalari* ***-477-***

İlkay ORHAN / Antrenörlük Eğitimi Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri ve Akademik Başarılarının İncelenmesi: Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Örneği ***-495-***

İlkay ORHAN / *Bireysel ve Takım Sporu Yapan Elit Kadın Sporcularda Saldırganlık Düzeyleri ve Aile Tutumlarının İncelenmesi* ***-503-***

Tahir KILIÇ / *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Doping Hakkındaki Bilgilerinin Ölçülmesi* ***-513-***

Tahir KILIÇ / *6 Haftalık Pilates Egzersizi Yapan Sedanter Bayanların Fiziksel Değişimlerinin İncelenmesi* ***-539-***

Tarih / *History*

Mustafa SAFRAN - Hasan IŞIK / *Hayat Boyu Öğrenmede Yerel Tarihçilik ve Bu Alanda Çalışanların Tarih Yazım Örnekleri* ***-553-***

Hakan ERTUGRAL - Melis KUTLU / *History & Law* ***-567-***

Mehtap ÖZDEĞER - Suna Muğan ERTUĞRAL / *Osmanlı'da Kadın Vakıf ve Ekonomi* ***-587-***

Neslihan ÜNAL / *Şeyh Bedreddin ve Thomas Münzer: Devrimci / Sosyalist mi? Mehdici İdeoloji mi***? -599-**

Zafer GÖLEN / *XIX. Yüzyıl Başlarında Klis Livası Timar ve Zeametleri* **-613-**

Abidin TEMİZER - İbrahim SERBESTOĞLU / *Osmanlı Devleti'nin Belgrad Elçileri* **-623-**

Gülsüm TÜTÜNCÜ / *Modernleşme Süreci Bağlamında Sendikal Örnekler: İskandinav Modeli ve Türkiye* **-637-**

Hakkı UYAR / *Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Yıllarında Ulusal Kimlik İnşası ve Ermeni Cemaati:1915 Sonrasında Devralınan Sorunlar, Cemaat İçi Anlaşmazlıklar, Entegrasyon* **-661-**

Yaşar BAYTAL / *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kimsesiz Çocuklar ve Himaye-i Etfal Cemiyetinin Faaliyetleri (1923-1938)* **-681-**

Sevilay ÖZER / *Cumhuriyet Döneminde Hayvanlar Vergisi Kanunu Ve Uygulanışı* **-703-**

Kenan OLGUN / *Yaygın Eğitimde Halkın Evi Projesi: Halkevleri ve Amaçlanan Hedefler* **-721-**

Tematik / *Thematic*

Erdal ALGA - Mutlu ARMAN / *Konaklama İşletmelerinde Çalışanların Erteleme Davranışları İle Örgütsel Değişime Açıklıkları Arasındaki İlişki* **-747-**

İdiris DEMİREL / *Sezai Karakoç'un Siyasal Düşüncesinde Türkiye Tasavvurları* **-769-**

Kaan AYTAÇOĞLU - Nida Yağmur YALÇIN / *Facebook'ta Sosyal Mühendislik Teknikleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme* **-787-**

Pınar AKARÇAY - Gökhan AK / *'Democratic' Participation Regarding Gender Equality: Unbearable Sustainability of Development* **-803-**

Sema ERYÜCEL / *Sevgi Evleri Örneğinde Dini / Manevi Rehberlik Uygulamaları* **-819-**

H.GÜL – S. SALLAN GÜL - D.SAMAV CANTÜRK / *Role of Universities in Promoting Dialogue and Understanding in A Globalized and Multicultural World* **-845-**

S. MUĞAN ERTUĞRAL – S. GEDİK -/ *Türkiye'de Beşeri Sermaye ve Turizm İlişkisi* **-867-**

O. AKOVA– S. MUĞAN ERTUĞRAL – G.ÇETİN – S. GEDİK / *Türkiye Konaklama İşletmelerinde Kalite Yönetim Sistemleri* **-879-**

BİLİM VE HAKEM KURULU / *SCIENCE AND REFEREE BOARD*

Prof. Dr. Abdulbaki GÜNEŞ, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Aleksandar KADIJEVIĆ, Belgrad Üniversitesi, Sırbistan

Prof. Dr. Alena ĆATOVIĆ, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek

Prof. Dr. Ali Merhan DÜNDAR, Ankara Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Anisoara POPA, Danubius Üniversitesi, Romanya

Prof. Dr. Ema MILKOVIĆ, Belgrad Üniversitesi, Sırbistan

Prof. Dr. Hristo KYUCHUKOV, Silesia Üniversitesi, Polonya

Prof. Dr. İbrahim Ahmad Abu Argoub, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Prof. Dr. İsmail DOĞAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Issam Mustafa Abdelhadi OKLEH, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Prof. Dr. Kadir TEMURÇİN, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Kenan MORTAN, EISTI, Paris, Fransa

Prof. Dr. Mehmet Yavuz ERLER, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Mohamad Ahmad Al-QUDAH, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Prof. Dr. Redzep SKRIJELJ, Novi Pazar Devlet Üniversitesi, Sırbistan

Prof. Dr. Sabina BAKŠIĆ, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek

Prof. Dr. Serbo RASTODER, Momtenegro Üniversitesi, Karadağ

Prof. Dr. Salameh Saleh Naimat, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Prof. Dr. Timuçin KODAMAN, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Veli ATMACA, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Yıldırım ATAYETER, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Zafer GÖLEN, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Zehra GÖRE, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Abidin TEMİZER, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Barış ERDEM, Kırgızıstan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan

Doç. Dr. Fariz AHMEDOV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

Doç. Dr. Geray MUSAYEV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

Doç. Dr. Naka NIKŠIĆ, Belgrad Üniversitesi, Sırbistan

Doç. Dr. Nihada Delibegovic Dzanic, Tuzla Üniversitesi, Bosna-Hersek

Doç. Dr. Ruhi İNAN, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Sevilay ÖZER, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Tohid MELİKZADE, Urmiye Azad Üniversitesi, İran

Dr. Öğr. Üyesi Eman HAYAJNEH, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Dr. Öğr. Üyesi Dimitar ATANASSOV, Bulgaristan Bilimler Akademisi, Bulgaristan

Dr. Öğr. Üyesi Marijan PREMOVIC, Montenegro Üniversitesi, Karadağ

Dr. Öğr. Üyesi Naser SULEYMANZADEH, Allameh Tabataba'i Üniversitesi, İran

Dr. Öğr. Üyesi Nawal Abdarrahman Al SHAWABKEH, Ürdün Üniversitesi, Ürdün

Dr. Aqil MEMMEDOV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

Dr. Eleni KYRATJI, Kıbrıs Üniversitesi, Kıbrıs

Dr. Hasan BELLO, Arnavutluk Tarih Kurumu, Arnavutluk

Dr. Nurhoca AKBULAYEV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

Dr. Oqtay GULIYEV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

Dr. Şahin EKBEROV, Azerbaycan Devlet İkisat Üniversitesi (UNEC), Azerbaycan

TÜRK FOLKLORUNDA SAÇLARIN SAKLANMASINA YÖNELİK UYGULAMALAR ÜZERİNE[*]

On Practices for Keeping Hair in Turkish Folklore

Mehmet Ali YOLCU[**]

Giriş

İlkel toplumlarda büyü, din öncesi arkaik düşüncede oldukça önemli işlevlere sahip bir fenomendir. Batı'da yapılan büyü çalışmalarında, ortaya konan büyü teorilerinde bu hususa dikkat çekilmiş, dünyanın çeşitli yerlerinden bu konuyla ilgili toplanan muazzam sayıdaki veriler kaydedilmiştir. Büyü ve insan bedeni arasındaki ilişkiye dair inançlar, hemen tüm toplumlarda görülmektedir. Bunun yanında ilkeller arasında tespit edilmiş animatizm inancı ile gizli bir güç olan "mana" arasında bir ilişki olduğu da ileri sürülmüştür.

İlkel insanın mantığında kişinin bedensel sınırları muğlaktır; örneğin tırnak, saç, idrar gibi kişinin atıklarının büyü gücünün etkisine açık olduğuna inanıldığından bu atıkların herhangi bir yere gelişigüzel bırakılmamasına özen gösterilir. Bu atıklarla kişi arasındaki majik etkileşim uzunca bir süre devam eder. Bu nedenledir ki, Türk geleneklerinde saçın veya saç örgülerinin kesilmesiyle ilgili çok sayıda folklorik bulgu kaydedilmiştir. Günümüzde pek de anlamlandıramadığımız kesilen saçlara karşı ilginin köklerinde arkaik bir dünya görüşünün yansımaları yatmaktadır.

Saç-Büyü, Saç-Cinsellik İlişkisi

Saçla ilgili inançlar ve saç etrafında yapılan uygulamalar konusunda çeşitli yorumlar yapılmıştır. Bu yorumların başında saçın majik bir güce sahip olduğu, kesildikten sonra bile sahibiyle arasında etkileşimin sürdüğü yönündedir. Büyü konusunda önemli çalışmalar yapmış ve teorik olarak büyünün iki temel ilkesi olduğunu öne süren Frazer'ın verdiği bilgilere göre, bir insanla saçı ya da tırnağı gibi onun bedeninden kesilmiş, koparılmış bir şey arasında büyülü bir yakınlığın bulunduğuna inanılır; o kadar ki, bu saçı ya da tırnağı eline geçiren kişi, bunların kesildiği kişi üzerinde, ne kadar uzakta olursa olsun, iradesini kullanabilir[1]. Bu nedenle, ilkel bedeninden ayrılmış parçaların başına gelebilecek herhangi bir zarardan kendisinin de zarar göreceğine

[*] Bu bildiri, TÜBİTAK tarafından 117K037 Numaralı "Toplumsal Cinsiyetin İnşası ve Kadın Folkloru: Balıkesir Örneği" adlı TÜBİTAK-SOBAG 1001 Projesi kapsamında desteklenmiştir.

[**] (Doç. Dr.); Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Çanakkale-TÜRKİYE. E-mail: mehmetaliyolcu@gmail.com

[1] James G. Frazer, *Altın Dal: Dinin ve Folklorun Kökenleri*, Çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınevi, İstanbul 2004, s. 11.

inanır. Kendisinden ayrılmış parçaların, kazayla zarar görebileceği ya da kendisine kötülük yapmak, kendisini öldürmek için bunları bir büyü olarak kullanabilecek kötü niyetli kimselerin eline geçebileceği yerlere bırakmamaya dikkat eder[2].

Saçta bulunan majik gücün elde edilmesi bağlamında Kızılderili geleneği olan yenilen savaşçıların saçlı kafa derilerinin alınması, Türk-Moğol geleneğinde de rastlanmaktadır. Roux, arkeolojik buluntulardan ve sözlü kültürden elde ettiği verilerden hareketle Türk-Moğol geleneklerinde düşmanın saçlı kafa derisinin yüzülüp alındığını, saçın sihirli bir güç sembolü olduğunu aktarmıştır[3].

Saçla ilgili bir başka bakış açıcı saçın cinsel bir simge olmasına dönüktür. Antropolojik yazımda saçların kesilmesi çoğunlukla dinsel amaçla cinsellikten vazgeçmenin simgesi olarak yorumlanır, hatta bazen etnografların erkek bakış açısını sergileyecek biçimde, simgesel hadım etme olarak görülür. Buradaki saç kesme cinsellikten vazgeçmeyi değil, tersine kızın cinselliğe adım attığını, cinselliğinin disiplin altında kullanıldığını gösterir[4]. Örneğin Budist rahiplerin tıraşlanmış başları dinsel amaçlar uğruna hadım edilmeyi, cinsellikten vazgeçmeyi sembolize eder[5].

Cinsiyetsizlikten cinsiyetli bir birey olarak topluma kabul edilme uygulamaları da bunu göstermektedir. Güney Altaylılarda 12 yaşına kadar kızların saçları erkekler gibi önden kesilir ve alın kısmında küçük bir kuyruk bırakılır. Arkadan kural olarak çok sayıda örgü yapılır ve her örgü altın iple ve deniz kabuğu ile süslenir[6]. Çocuklar bazen saçlarını kestirseler bile evliliğe kadar tam bir yetişkin, ergenlik çağına kadar gerçekte sosyal varlıklar olamazlar. Kadınların bir adamın koruması altında olmaları gerektiğinden onların gerçekte hiçbir zaman tam yetişkin statüsü kazanamayacakları tartışılabilir[7].

Lvova ve arkadaşlarının yaptığı yorumlarda saçın kesilmesi ölüp dirilmenin bir yansımasıdır. Ölümün 7. veya 40. gününde dul kadın, saçlarını tekrar örebilir ve uçlarını alnında bağlayarak saçlarını başında toplar. Eğer evli bir kadın ölmüşse onun saçları da bu şekilde yapılır. Bu

---

[2] Frazer, age. s. 191.

[3] Jean-Paul Roux, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, Çev. Aykut Kazancıgil, İşaret Yayınları, İstanbul 1994, s. 138.

[4] Carol Delaney, *Tohum ve Toprak: Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji*, Çev. Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora, İletişim Yayınları, İstanbul 2012, s. 159.

[5] Carol Delaney, "Türk Toplumunda Saçın Anlamı", *Saç Kitabı,* Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s. 96.

[6] E. L. Lvova vd. *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Kâinat ve Zaman, Nesneler Dünyası,* Çev. Metin Ergun Kömen Yayınları, Konya 2013, s. 201.

[7] Carol Delaney, "Türk Toplumunda Saçın Anlamı", *Saç Kitabı,* Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s. 99.

değişimler, kadının ölümünü simgeler[8].

Gelin Saçının Kesilmesi

Batılı araştırmacıların görüşleri, evlilik törenlerinde gelinin saçının kesilmesinin kadın cinselliğini hafifletmek ve kontrol altına almakla ilişkilendirilmesine odaklanmıştır. Erginlemenin bir başka göstergesi, gelinin saçlarından, -özellikle kâkülden- bir kısmını kesmektir. Koşay'ın bildirdiğine göre[9], Yozgat'ta pazartesi günü geline erkek tarafından kına hamamı yapılır. Gelinin yıkanmasının ardından soyunma yerinde genç ve bekâr kızlar ellerinde yanmış mumlar olduğu halde gelinin çevresinde bir halka oluştururlar. Gelinin o ana kadar kâkülüne dokunulmamıştır. O gün dua ve ilahilerle kâkülü kesilir ve böylece gelin erginlenerek kızlığa veda etmiş olur. Erzincan'da gelinin saçları zülüf perçem dedikleri gibi yanak veya önden bir ayna üzerine kesilir. Kemaliye'de kızlar, gelin olurken saçları kesilerek bir ayna üstüne düşürülür.

Nevşehir yöresinde de bu uygulama sürmektedir. Yörede gelin göçürme günü, kız evi adeta yasa bürünür. Konuklar ve ev sahipleri, bir gün önce sevinçli ve neşeliyken bu gün kederlidir. Gelin adayı, erken saatlerde boş bir eve götürülür ve burada hazırlıklar yapılır. Zülüf - kâkül- kesme işleminin ardından gelinlik giysileri giydirilir. Bu andan başlayarak gelin adayı, yas tutmaya başlar. Baba evinden çıkana kadar kızın gelinlik elbiseleriyle görülmesinden, yeni evine gidip oraya girene kadar da yüzünün görülmesinden kaçınılır[10]. Bazı yerlerde bu uygulama, gerdekten sonra yapılır. Gerdeğin ertesi günü, kadınlar, gelin kızın artık kızlığının bittiğini, kadın olduğunu belirtmek için, gelinin saçını tararlar ve saçının ön tarafından biraz keserler. Buna kekil kesme; bu güne de kekil kesme günü denir[11].

Kâkül kesmenin simgesel bir köleliği imlediği açıktır. Hem Asur yasalarında hem de Tevrat'ta saçın kesilmesi, yenilgi, kirliliğin cezalandırılması, tanrıya teslimiyet gibi anlamlarının yanında köleliğin bir işareti olarak kabul edilmektedir[12]. Ataerkil evlilik kurumu, tarihin bir döneminde başka klanlara yönelik baskınlarda tutsak edilen kadınlarla yapılan evlilikler üzerinden inşa edilmiştir. Kâkül kesme uygulamasının kökenleri belki de buralara kadar gitmektedir.

---

[8] E. L. Lvova vd. age. s. 182.

[9] H. Zübeyr Koşay, *Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme*, Maarif Matbaası, Ankara 1944, s. 147, 223

[10] Mehmet Ali Yolcu, *Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar*, Kömen Yayınları, Konya 2014, s. 273-274.

[11] Murat Sevinç, *Akdağmadeni Folkloru*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008, s. 194.

[12] Mebrure Tosun-Kadriye Yalvaç, *Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı*, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 248.

Saçın Mezara Konulması

Saçların saklanması ve sahibi öldüğünde mezara konulması oldukça eski bir gelenektir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere canlılık ve majik gücün simgesi olması nedeniyle saçın mezara konulması yorumlanabilir. Örneğin Altay ve Sibirya halklarında saçtan dirilmeyle ilişkili inançlar, ölü gömme uygulamalarında ölen kişinin daha önce kestiği saçların da ayrıca defnedilmesine neden olmuştur. İlginçtir ki, Balıkesir'de yaptığımız saha çalışmalarında kadınların evlenirken kestirdikleri zülüflerini (kâküllerini) veya saç örgülerini sandıklarında sakladıkları ve öldükleri zaman kefenlerine koydurttuklarına dair birtakım inanç ve uygulamaya da rastlanmıştır.

Balıkesir yöresinde kaynak kişilerin aktardığı bilgilere göre, geline gerdekten sonraki gün büyük küçük demeden herkesin eli öptürülür. Daha sonra gelinin yengesi gelini bir sandalyeye oturtup "zülüf" ismini verdikleri saçı keser. Zülüf adı verilen saç, sahibi öldükten sonra kefenine koyulur. Kimi yerlerde önce saç melik şeklinde örülür ve sonra bunlar kesilir. El öpüldüğü gün misafir çağırılır ve yemek hazırlanır, hem de gelin oynatılır. Gelinin avuçlarına çörek otu verilir, bu da evliliğin bereketli olması içindir[13]

Sonuç

Saçla ilgili Türklerin geleneksel dünya görüşü mitolojik bir anatomiye gönderme yapmaktadır. Bu bağlamda saç bir büyü nesnesi olarak algılanabileceği gibi hayat canlılığı ve kudret sembolü olarak da karşımıza çıkmaktadır. Delaney gibi Batılı araştırmacıların kadın saçıyla ilgili olarak yaptıkları cinsellik temelli yorumların olguyu yeterince açıklayamadığı açıktır. Bize göre saç, cinsel gücün yanında ilkellerin inançlarında rastlandığı gibi büyüsel gücü de simgelemektedir. Kölelerin ve bazı rahiplerin saçlarını kesmeleri efendiye / tanrıya bu gücü devretmelerini simgeler. Yas törenlerinde cenazeye katılanların saçlarını kesmesi de gücün devri işlemine yakın bir anlamı çağrıştırır. Gelin saçının veya örgülerinin kesilmesi ataerkil evlilik kurumunda ortaya çıkan erkeğe itaati ve sadakati göstermektedir. Bu uygulamanın köklerini, kadın köleliğini içeren baskın yoluyla kız alma biçiminde gerçekleşen arkaik evliliğin izlerinde aramak gerektiği kanaatindeyiz. Saçın saklanarak mezara konulması ise ölümden sonra yeniden dirilme veya öbür dünyaya yapılan yolculukta eksiksiz olma biçimindeki bir düşünüşün yansıması olarak görülmelidir.

[13] KK.1, KK.2, KK.3, KK.4.

Kaynaklar

DELANEY, Carol, "Türk Toplumunda Saçın Anlamı", *Saç Kitabı,* Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s. 89-110.

DELANEY, Carol, *Tohum ve Toprak: Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji*, Çev. Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora, İletişim Yayınları, İstanbul 2012.

FRAZER, James George, *Altın Dal: Dinin ve Folklorun Kökenleri*, Çev. Mehmet H. Doğan, Payel Yayınevi, İstanbul 2004.

KOŞAY, H. Zübeyr, *Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme*, Maarif Matbaası, Ankara 1944.

LVOVA, E. L. ve diğerleri, *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Kâinat ve Zaman, Nesneler Dünyası*, Çev. Metin Ergun, Kömen Yayınları, Konya 2013.

ROUX, Jean-Paul, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, Çev. Aykut Kazancıgil, İşaret Yayınları, İstanbul 1994.

SEVİNÇ, Murat, *Akdağmadeni Folkloru*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008.

TOSUN, Mebrure Tosun-Kadriye Yalvaç, *Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı*, TTK Yayınları, Ankara 1989.

YOLCU, Mehmet Ali, *Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar*, Kömen Yayınları, Konya 2014.

Sözlü Kaynaklar

KK. 1: Fatma Girgin, 1945 doğumlu, ilkokul mezunu, ev hanımı, Balıkesir-Merkez'de yaşıyor.

KK. 2: Gönül Gürkök, 1964 doğumlu, ortaokul mezunu, ev hanımı, Susurluk- Söğütçayır (Balıkesir) köyünde yaşıyor.

KK. 3: Saadet Girgin, 1953 doğumlu, ilkokul mezunu, ev hanımı, Balıkesir-Merkez'de yaşıyor.

KK. 4: Sevim Eren, 1955 doğumlu, ilkokul mezunu, ev hanımı, Susurluk-Söğütçayır (Balıkesir) köyünde yaşıyor.

EK

Fotoğraf 1:

